

Askatasun garratza¹

(Libertad amarga)

Urruzola eta Bitoria'tar Estanislao (UXOLA)

1909ngongo. Azaroaren 13an jaio zen, Tolosan. Comercio ikasketak egin zituen Eskolapioetan eta bereala lanean hasi idazkolarik, 15 urte zituelarik. Garai harean, ordea, langile-gai edo merito-riok sosik etzuten irabazten eta etxeokok diruz urri zebiltzalarik, lanean hasi zen.

Zudaireko somatenek atxilotu zuten lehen aldiz, 1928gn. urtean, mendian zear zioalarik eta zenbait galdera egin ondoren askatu. Zabal eta zehatz mintzatu zen Bilboko «Excelsior» zeritzan egunkaria gertakizun haretaz.

Eusko Alderdi Jelkide egin zen, 1929'garrenean.

Errepublikak sortu zeneko zipriztiñak ere iritxi zitzaizkion, Donostian soldaduska egiten ari zelarik.

Tolosako Uri Buru Batzarkidetzarako aukeratua izan zen 1935gn. urtean eta arreta biziz ahalegindu eta iraun zuen Franco «erori» zen artean. Bere Batzarkide guztiak hilak zirelarik, bera ere baztertua izan zen orduan.

Azkoitian, 1933ngongo. auteskunderetan «irabazi» zituen lehenengo zigorkadak. Illarrazun ekin zion gudaritzari (1936) eta Loiolako Gudarozte Etxera joan, Tolosa nafarrek «artu» zutenean. Beizama, Mendizorrotz-Oriamendi, Ernio, Elgoibarko San Migel Gaiña... Gero,

---

(1) OHARRA: Antzerki hau eta Uxolaren bitzta ere Antzerki aldizkariaren 56 zenbakitik jaso dugu. 1983 argitaratu zen eta guk hango grafia guztia errespetatu dugu.

berriz, Elgeta, Basalgo, Legutiano eta beste zenbait menditan zorroztu zituen ortz eta atzamarrak, fatxisten aurka. Elosu, Nafarrete, Yurre, Artxanda, San Roke eta Laredo; hemen erori zen etsaien eskuetan, «Itxarkundia»ko bere lagunekin.

Miranda de Ebro-ko zigor-zelaira eraman zuten eta handik, bere urtebetetze egunez ain zuzen, Bilboko Eskolapios espetxera. Epaitu eta 12 urteko giltzapea ezarri ziotelarik, Larrinagako espetxera sartu zuten. Puerto de Santa Mariako espetxera eraman zuten gero eta urte bi iragan ondoren Madrilgo Yeserias ere ezagutu zuen eta bai Balladolidko espetxe probintziala ere.

Puerto de Santa Maria zegoelarik, «Euzko-Gogoa» zeritzan isilka-ko erakundea sortu zen eta hantxe sartu zen Uxola ere, bete-betean.

1946garrenean, San Migel-dik Huarte Arakil-erako bidean lotu zuten berriro eta Tolosara eraman, makildua izan zedin. Donostiako Ondarreta zeritzan espetxera eraman zuten Tolosatik eta 100 egunez eduki, gela itxian, inorekiko har-emanik gabe. Ondarretan ere egin zioten beste epaiketa bat, «traficante de divisas» bezala harturik. Izan ere, 81 laurleko eta urrezko txanpon bat utzi zituen etxean gudara irtetean eta haiek etxean aurkitzean ezarri zioten «traficante de divisas» zelako izena.

Azkenean, bizitzen ere uzten etziotelarik, atzerrira joan zen (1947) eta hamabi urtez egon zen han.

Isilpeko sindikalgintzan sartu zen 1965garrenean. Bruselas-en ere izan zen (1966) Nazio-arteko Kristau Sindikalisten Batzarrean, euskaldun sindikalisten ordezkari.

Gure eleiz-dorreetan eta Burgosko katedralean ikurriñak ezarri zituen eskaladore-taldea aurkitzea ere bere lana izan zen.

1968garrenean, Ernanin atxilotu zuten berriro, 59 urte zituelarik eta bai zigorkada latzak eman ere. Sei ilabete eta multa ezarri zizkioten. Hiru ilabeteko «visita» egina du geroz Martutenera, 1971garrenean.

Lanik gabe gelditu zen gero eta Caritas-i laguntza eska beharrean.

Geroz ere, sarritan izan ohi ditu polizikoen «visitak», ETA-koek zerbait egiten dutenean, batez ere.

Bere den guztia, esan daiteke, irauli duela «Uxola»k aberriaren izan zitezkeen ekintza guztietan, bai jakintza alorrean ere.

«Euzkadi» eta «Argia»n hasi zen idazten guda aurretik. Tirotsen artetik igor ohi zituen bere idazkiak guda-garaian, euskera utsez argitaratzen zen eta «Eguna» zeritzan egunkari hartara. Bainan, atzerrian ekin zion literaturgintzari bete-betean, herri-mina bare nahirik bezala. Bertso, olerki, ipui, eleberrri eta antzerkiak oparo erne ziren «Uxola»ren hitzkibaratzean. Guatemala'ko «Euzko-Gogoa»n ere agertu zen bere idatz-lanik eta bai «Egan»en ere. Geroz, berriz, «Zeruko-Argia»n, «Goiz-Argi»n, «Agur»en e.a....

Egun haetan euskeratu zituen Simenon'en «Le de pendu Saint Pholis», Edgar Wallace'ren «Iron-Greep», Andreiev'en ipuiak, Andersen'enak eta Dickens'enak. Espetxean euskeratu zuen, geroago, Francois Mauriac'en «Noeud de viperes».

Ordurarte lakarripeko lanean ari zelarik, 1956garrenean Arantzazuko «Año Jubilar»ean lehenengo saria irabazi zuen «Zotaletxeko artzaiarekin». Bigarren saria irabazi zuen 1964garrenean Donostiako Euskal Jaietan, olerki sailean.

Geroztikoak, berriz, Zarautz'ko CIT'en ipui sariketa, Errenderi'n ere ipui sariketa, aur-antzerki, Bilbo'n e.a....

«Xixorien Gertaera» deritzan polizi-eleberriarekin ere aipamen berezia lortu zuen sariketa batean. Oesteko nobelak ere jorratu ditu eta hortxe dago, adibidez, «Pelotariak».

Gaur egun, berrogei antzerki ditu idatziak eta bederatzi euskera-tuak, eta «Uxola»ren ugaltasun hori ondu duen asko ez dugu Euskal-Herrian.

«Lan-Deya», «Gudari», «Redención», «Diario Vasco», «la Voz» eta beste zenbait aldizkari ere ornituak izan dire «Uxola»ren hitzki-jario agorkaitzez, eta oraindik gizaseme gordina dagoelarik, bere luma emankorra saietstuko ez duelakoan gaude.

1978garrengo Lorailaren lehenengo eguneko borroka-agerraldian, honoko hitz legun hauek jaulki zizkion gazte bizardun batek: «KAPITALISTA ZERRIA».

ASKATASUN GARRATZA (Libertad amarga)

LAU EKITALDIKO ANTZERKI UNKIGARRIA

Ekintza, Irlanda'n bere semeak England'en aurka eta bere askatasunaren alde burukatu ziran egunetakoa.

GIZAKIAK:

GEORGE O'HIGGINS - irlandarra

SISSY O'HIGGINS - emaztea

KITTY - neskamea

PATRICK O'DONNELL - irlandarra

ALICE O'DONNELL - emaztea

BERNARDO MAC SWINEY - irlandarra

JENNY MAC SWINEY - emaztea

Mr. WYLLIAN BAKER - Englandar gobernadorea

Mr. JOHN WHITE - Gobernadorearen ordenanza

MYLES O'CAINTY - Irlandar espetxeratua

RICHARD MAC NAMARA - Irlandar espetxeratua

EAMON DUGAN - Irlandar espetxeratua

LEONIDES - Irlandar espetxeratua

ZAINDARI LENENGOA -ZAINDARI BIGARRENA

«Askatasun garratza» Taldea: Egi Billa. Urnieta

LENENGO EKITALDIA

(Antzeztokiak itxoin-gela bat bear du izan oi diran tresnekin, bereziki ixpillu bat.)

Lenengo irudia

SISSY: (Oiala igotzean ixpillu aurrean inmintzioak egiñaz ixpillu aurrean apaintzan ariko da.)

Ondo gelditu naizela, uste det. Bai, apain nago. Illetxo au... Eta espaiñ auei gorri geixeago emango ba-nie... la, orain.... Izan ere emakume apaiña mundu erdiaren jabe da... Betilleak ongi beltztuak dauzkat... Emakumea, gizonaren erregin osoa da... Eta, jantzi auetaz...

GEORGE: (Liburu bat eskuetan duela) Liburu guztia irakurriko det eta bukatzeko dituzu zure apainketak...

SISSY: Ez al dezu nai zure emaztea eder azaldu dedin?

GEORGE: Bai, noski! Bañan orrenbeste apainduri... Ez da England, eko erregeak etortzeko ba-lira ere.

SISSY: Geok konbidatu ditugu guateke onetara, gizona.

GEORGE: Ori egi borobilla da. Ez da egi txikiagoa gauzak ere bere neurria ba-dutela.

SISSY: Bere neurri ta guzi ez det iñor baño gutxiago azaldu nai edozertan. Apaintze ortan Alice eta Jenny ez dirala atzean gelditzekoak, ba-dakizu.

GEORGE: Atzean gelditzekoak ez ba-dira ere, zure aurrean bearko gelditu.

SISSY: Arrera onena egin bear diegu.

GEORGE: Ez noa orren kontra...

SISSY: Orduan zer? Eta gañera, ene potxolito orrek, ez al dezu nai emazte eder baten jabe izan?

GEORGE: Bai, bai, nola ez. Eder nai zaitut.

SISSY: Eta lilluragarri izan nadin ere ez? Bai noski... Emen etxean eta kanpoan ikusi nazatenean nigan jarriko dituzten begiak zureganako inbiri aundi baten eraille izango bai-dira.

- GEORGE: Sortu dezakete baita ere zureganako zalekeri itxuragabekoa, eta zugan arrokeri indartsuegia.
- SISSY: Zure erregin izateko beste arokerrik ez det. Nitzaz gero ta geiago lilluratu zaitezzen, gero ta geiago adonatu nazazun.
- GEORGE: Nere erregin bezela zaitudala, ba-dakizu. Neurri ortan maite zaitudala ere bai. Zaitetz, beraz, nere etxeari dago-kion erregiñaren neurrian. Erregintzak, neretzako...
- SISSY: Ene, potxolito orrek! Zeloak al dituzu? Millar bider esan izan dizudalako, lenago ere ba-dakizu zuretzat apaintzen naizela. Neri begira txoratu zaitezzen...
- GEORGE: Lilluratuta, zure mendean eduki nai nazu sugeak txoriak bezela.
- SISSY: Bañan sugeak bezela etzaitut ozkatuko. Nere besoetan artuko zaitut eta zenbat eta nigan lilluratuagoa egongo zeran, orduan eta maitasun aundiagoa emango dizut ordaiñez.
- GEORGE: Nere zureganako maitasunak morroi beartu naula, ba-dakit. Zurea naiz, osoro...
- SISSY: Oraindik ere maitaleagoa izatea nai nuke.
- GEORGE: Geiago oraindik? Ez dakit zer egin nezaken geiago.
- SISSY: Bada, emaztea ziñez maite duen senarragan gauz asko gelditzen dira egiteko.
- GEORGE: Bearbada alambrean komeriak egitea, edo-ta arkume biurtu.
- SISSY: Ez ori eta ez ere sukaldeko ontziak garbitzen jardutzea.
- GEORGE: Ah, bueno... alare!
- SISSY: Ene senartxo. Konturatu gabe sartuko zera maitasun bide jatorrean. Bañan oraingoz, zoaz zure gelara. Eta liburua irakurtzen jarraitu. Nere lantxoetan jarraitu bear detalako otsegingo dizut garai egokia danean. Ia, bada, maitetxo...
- GEORGE: Ai! emakumeen loxintxakeria! (Bijoa).

SISSY: (Berriro ixpillu aurrean) Ez nago ain gaizki. Kollare au... Meskamiari otsegin dezaiodan. (Ate ondora joanik) Kitty! Kitty!

Bigarren irudia

- KITTY: Zer nai du, etxeakoandre?
- SISSY: Nolatan zoaz zure lanetan?
- KITTY: Gerturik dago guzia. Maia jarrita dago eta maiean bear diran gauzak guziak ere.
- SISSY: Ederki! Etziñan aaztuko txanpan botillak izotzetan ipintzen.
- KITTY: Dan-dana gertu dago.
- SISSY: Ni bakarrik nago, orduan antolatu gabe! (Ixpilluari begirata). Zer derizkiotzu, Kitty?
- KITTY: Panpox eta zoragarri iñoiz ez bezela zaudela.
- SISSY: Gizonezkoak engañatzeko egiten degun guzia gutxi da. Sorginkereri ontan zer ikasi ba-dezu zuk ere.
- KITTY: Gizonezkoak zoratzen, errexa al da? Besterik dirudi bada... emen bai-nago iñor ez datorkidala. Santuak jantitzen asi bearko detan ere pensatzen det sarri.
- SISSY: Nai dezulako gertatzen zaizu ori, Itxoin ez, joan beroien-gana. Mik bezela egin eta ikusiko dezu zeñen errexa dan gizon bati sarea botatzen...
- KITTY: Aizea besterik arrapatzeko maizegi bota oi det.
- SISSY: Zure edertasunak jarri sarean nabarmendurik, eta ikusiko dezu nola inguratuko zaizkitzun.
- KITTY: Ikusi ez dakit ikusiko ditudan, bañan arrantzan ikasi bearko detala, ba-dakit. Ez bai-zait atsegin neskazar gelditzea.
- SISSY: Eta bein sarean erori ezkeroz, errexa da gizona menderatzen. Ba-dakizu ongi senarrak zenbat maite naun!
- KITTY: Asko, txit asko maite zaitu.
- SISSY: Bada, oraindik geiago maite bearko nau. Ez naiz geldituko neretzat bakarrik bizitzen jarri arte. Artu bearko

bai-nau bere emazte, bere erregin eta bere Jainko bakarra bezela.

KITTY: Ortatik, gertu xamarrean dabiltzu.

SISSY: Geiago oraindik. Nere oiñetan ikusi nai det. Ez al naiz eder?

KITTY: Loxintxakeririk gabe, gutxi bezelakoa.

SISSY: Orduan, zer? Ia, bada... eskarrikasko Kitty! Zoaz zure lanetara eta ernai egon, laister bear dutelako emen izan gure lagunak eta. Iritxi-ala onaiño erakarri.

KITTY: Ala egingo.

SISSY: (*Apaintzen diardula*) Bai txori gaixoak gizonak bere burua apaindurik, bere buruarentzat bakarrik bizi diran emakumeak dauden tokietan. Emakumeen lillurak indar aundia bai-dituzte. (*Ateko txirriña entzun bedi*).

Or datoz. Ni joan gelara eta bat-batean azalduko natzaie, efekto aundiagoa egiteko.

Irugarren irudia

KITTY: Sartu, sartu barrura eta exeri etxekoandrea bereala dezute zuekin-eta.

BERNARD: Eskarrikasko, lili eder.

JENNY: Eskarrikasko!

KITTY: Esango diot emen zaudetela.

BERNARD: Zoaz lili eder, zure gozoa emen geldituko bait-da. (*Bijoa neskamea*).

JENNY: Ez al-dakizu neskaxari pakean uzten? Edan bear es dezun ura laga uxolan dijoan arru beetik...

BERNARD: Al-banuke baxokada bat edan...

JENNY: Lotsagabea! Ez al zaitut naiko?

BERNARD: Bai, bañan... nere maitasun aundia? Mundu guzia maite det nik neurri gabe...

JENNY: Edo zure burua bakarrik maite dezu?

BERNARD: Esi gabeko landa luze bat da nere maitasuna. Zer dabata ez maitatu neskatxori?

JENNY: Maite zaitun emazte bat ba-dezulako.

BERNARD: Orregatixek, bada.

JENNY: Orregatixek? Zer ari zera berritsukeritan ez dizudala ulertzen.

BERNARD: Begira. Ez al nazu maite?

JENNY: Bai, eta merezi dezun baiñan geiago.

BERNARD: Tira, merezi dedan edo ez laga dezagun alde batera. Diozunez maite nazu beste ezeri baño geiago.

JENNY: Sarri esan dizut ori.

BERNARD: Eta neretzat bakarrik bizi zerala esan didazu...

JENNY: Baita ere.

BERNARD: Eta nik pozik edukitzearren edozein gauza egingo zenukeala ere amaika bider esan didazu.

JENNY: Egi, egia da.

BERNARD: Lan beartsuena egitera makurtuko ziñakela ni dirutan edukitzearren esan didazu. Izen ona galdu ere bai, artara beartu ezkeroz...

JENNY: Bai, zuretzat bizi nai-naiz. Ain maite zaitut sakrifiziorik aundiena egingo nuke.

BERNARD: Ikusten? Eta lore bat esan diotalako askar aski muturrera bota didazu. Ez egiz maiteko ba-ninduzu, ala diozun arren.

JENNY: Maite zaitut.

BERNARD: Maite ba-nazu zertarako ari berriketan? Sobra ere ur ortatik ez det edango bañan edango ba-nu ere zuretzat ez letorke kalterik.

JENNY: Puzkarik etzenidake kenduko beñepein.

BERNARD: Zure neke eta sakrifiziorik eskeñi bearrik ere ez.

JENNY: Obe genuke beste era batera ibili, bañan ori ta guzi...

BERNARD: Biok pozik, ez da ala?

JENNY: Ni bai pozik, zu pozik izanik.

BERNARD: Onela obe. Arrazoietara urbiltzen ari zera. Onelaxe maitatzen ba-nazu nere maitasuna ere alakoxea izango da.

JENNY: Senarraren morroi biurtzen ba-gaitu ere maitasunak, gu pozik.

BERNARD: Egon! Batedonbat ba-dator.

Laugarren irudia

SISSY: Ongi etorriak gure etxera datoztenak!

JENNY: Eskarrikasko, Sissy.

BERNARD: Eskarrikasko, bai. Arrera onena egiteko asmoetan zabiltzala ezin ukatu. Beti eder, bañan gaur inoiz baño ederrago zaude.

SISSY: Ala al derizkiotzu?

BERNARD: Emakumerik zoragarriena baño zoragarriagoa zaude gaur, egia.

SISSY: Etzazula esan... ez da ainbestetarako izango.

BERNARD: Benetan andre, benetan.

SISSY: Apur bat saiatu naiz apaintzen, bai... zuengatik. Konbadi-tuok zaudetenoi arrera onena egitearren. Ori ta geiago merezi bai-dezute.

JENNY: Eta gu txit ezkertuak gelditzen gaituzu.

SISSY: Zaudete patxaran. Senarrari deitzera noa (bijoa).

BERNARD: (*Emazteari.*) Errepara al dezu? Au mirabea! Bai omen dira, bizitzeak pena balio ez dula, esaten dutenak. Lerdo alenak!

JENNY: Zu beintzat bestetzaz gustatzen zera beti. Zertarako naukazun ere ez dakit...

BERNARD: Lengora ara berriz etorri! Eder dan guzia atsegin azit; ederdan guzia maite det. Zureganako detan maitasunak ez dit biderik ixten besteak maitatzeko. Orrenbeste maite ba-nazu zoriontsu bear zenuke ni pozik eta umoretsu ikusirik.

JENNY: Esanak esan, alaxen da. Zure poza irixtea da nere elburu guzia.

BERNARD: Izan ere begietan jaiotzen dan poza biotzean maitasun egiten da.

Bostgarren irudia

SISSY: Ara emen auek ordurako txintxo aski etorriak! Besteak ere eldu ez eldu izango ditugu.

GEORGE: Ongi etorriak! Umoretsu al zatozte, edo?

BERNARD: Mundu ontako poztasun bakarra jolasa baldin ba-da, biotz alai etorri bear guateke onetara.

JENNY: Nere senar onek nun dan jaia an du zankoa, eta nik bere pozaren eguzkiari ez diot jarri nai izaten lañorik.

GEORGE: A, zer bikotea osatzen dezutena! Alako beatzari alako erraztun.

BERNARD: Ori, ori! Ja, ja, ja! Ikusten dezu emaztetxo, gure zorionara nolaz oartu diran?

SISSY: Izan ere, bai ote da zoriontasun aundiagorik Senar-emazte ondo alkartu bat baño?

BERNARD: Orixe ber-bera esaten diot Jenny'ri. Emaztea senarraren gogora ibili bear duela...

SISSY: Ez, ez. Inholaz ere ez. Zenarrak bear du emaztearen gogora ibili.

BERNARD: Ez aaztu paradisutik datorrela...

SISSY: Munduaren aldatzea. Eba baten eskuetan jarri zuten al-daketa orren giltza ere...

(Atean txirrin otsa nabaitzen da.)

Seigarren irudia

(Patrick eta Alice sartuko dira, ark izparringia patrikaran ageriaz.)

KITTY: Sartu, sartu etxera. Ementxen daude guziak. *(Bijoa).*

PATRICK eta ALICE: *(Batetsu.)* Gure adizkideoi arratsalde on eta berezi bat.

BESTEAK: *(Batera ere.)* Orobat zuei.

PATRICK: Gu noiz etorriko itxoiten al ziñaten?

- SISSY: Ez, bada, zuek bakarrik falta ba-ziñaten ere. Gañera, garaiz zatozte.
- ALICE: (*Erlejuari begiratuta.*) Egiz, ez gera askorik atzeratu.
- GEORGE: Alaxen da. Bañan, ala bearrik, lagunei bear dan guzia itxoin bear zaiete.
- SISSY: Olakoetan bear-bearrezkoenak jai gogoa eta umorea izan oi dira.
- GEORGE: Eta uste det, ba-dakarkizuela...
- ALICE: Ez dakargu, bada, guk nai ainbatekoa...
- SISSY: Orain ere ba-dezute asarrerren bat...
- PATRICK: Etzazula ori uste izan.
- ALICE: Kontu traketsa idurituarren, gure umoria jetxi danean gure alkartasuna indartu da.
- GEORGE: Tautik ere ez dizutet konprenitzen. Garbiago mintzatu bearko zerate.
- PATRICK: (*Izparringia atera eta George'ri emanaz.*) To, George, eta dakarzkín berriak alaitzekoak ote diran, esaidak.
- GEORGE: (*Mots zoliaz irakurriko du.*) Dublin, en burruka latza asi da azkatasunaren alde. Bat egiñik irlandarrak, ingelesen erasoari su eta gar erantzuten diote. Irlanda guzian zabalduko ote dan beldurra dago eta erriari, erri guziari Irlanda'k bere laguntza eskatzen dio.
- PATRICK: Itxoiten genuen eguna etorririk laguntza eskatzen digute! Guda gañean degula goitik bera dator umorea. Biar, bai ziur, naspilla orretan suntsituak ibiliko bai-gera...
- SISSY: Agur gure jaiari!
- BERNARD: Jaiak beti izango dira! Baita guda barruan ere! Burrukatu ditezela batzuen-batzuk. Bedi guretzat elburu bakarra: jolasa.
- PATRICK: Ez, irlandar jator bai-gera! Gure eginkizun nagusienak bitez idealak. Bai. Bañan gaur, onuzkeroz, al degun ondoen jolastu gaitezen, eta biar, beartzen gaituzten eskeroz, goazen burrukara gure irlandar elburuak lortu ditza-gun.

- BERNARD: Idealak! Elburuak! Ez, ez! Bizi egin bear degu, eta ondo. Ondo bititzeagatik bakarrik egin dezagun lan. Lenen gu, gero gañerantzekoak... Ez al da ala, emazte?
- JENNY: Nere ideal guzia nere senarra da. Bera ondo izateagatik edozer gauz egingo nuke.
- SISSY: Nere iritziz familia da idealik aundiena, eta familian aundiera emakumea. Ez al da onela, senartxo?
- GEORGE: Emaztea gauz aundia izanagatik, beste elburu batzuek ere badira biotzera deitzen digutenak.
- SISSY: Bada, utzi itzazu elburu oiek eta bizi zaitetz emaztearentzat. Emaztea pozik, etxea pozik.
- PATRICK: Emazte pozkiratua gauz eder da, bai. Bañan erri baten alde jokutzen degunian erria bakarrik ez da gure elburu, erri ortan eta txit urbil, gure erritarrak ikusten bai-ditut, gure lagunak, gure sendikoak, emaztea, seme-alabak...
- ALICE: Gure senarrak! Gure ondorengoak! Nik asko maite det senarra, eta bera il-bidera joango ba-litzaida ni ere il-bidera joango nintzaioke. Nere senarraren gorputza nerea bai-da, bere biotza nerea bai-da, bañan nereak dira ere bere elburuak, bere idealak...
- PATRICK: Anitz ezker, emazte.
- ALICE: Ez nuke nai bera nere pozara makurtzea, alik eta gutxiago ni makurtzea berera. Poz bat bear degu izan biok ala dagokigunean, eta samintasun bat biok samindurik gaudenian.
- PATRICK: Senar-emazte artean ez garaitz aldian, ez menderaturik gaudenean ez du nagusirik bear, baizik, berdiñean biok alkarrenganako laguntzalie.
- SISSY: Ikusten detanez, zuek kapaz zerate burrukan sartzeko?
- PATRICK: Ortan zalantzarik ez izan.
- SISSY: Ez det uste nere senarra ortara joango danik. Neretzat bizi bear du...
- GEORGE: Zuretzat bizi ninteke Patrick bere emaztearentzat bizi dan bezelaxe...

- SISSY: Nerekin nai zaitut...
- BERNARD: Eta zu, Alice, nerekin...
- GEORGE: Ez dakit, ez dakit. Elburu bat zaitut, maite. Bañan nere erriaren naigabeak minberatzen naute...
- SISSY: Erriari begiratu egiozu gure maitasun gelatik...
- GEORGE: Burrukan ixuritako odolak itxutzen ez ba-nau...
- BERNARD: Ni ez nau bada itxutuko. Burruka nai duenak burukatu dedilla. Burruka etortzen ba zaigu ere ni burruka ortan al dan ondoen bizitzen saiatuko naiz. Jainkoak ere lendabizi bere burua egin omen zuan, eta gero bestiak. Ni ondo nadilla eta ortik aurrekoak or-konpon. Eta, ortan, nere emazte maitagarriaren laguntz osoa izango detala iduritzen zait.
- JENNY: Zuk eman ibillerak emango ditut, zuk eskatzen didazuna egin. Ez da neretzat elbururik zu besterik.
- SISSY: (*Senarrari.*) Aditzen dezu? Ikasbide ederra ematen dizuna...
- GEORGE: Emaztea makurtu da. Zuk dezu ontan ikasi bearra.
- SISSY: Zaude ixilik, George! Etzazula lurperatu zure emaztia!
- GEORGE: Etzaitut lurperatu eta asmorik ere ez nuen. Zure esanari oiartzun txiki bat besterik ez diot jarri.
- SISSY: Oiartzuna... ezkergabearen oiartzuna!
- PATRICK: Zertarako asarretu? Zer jan eta zer edan gertatu dituzute gau ontarako. Goazen orain alai, gure pestara, eta gaur beñepein poz izan gaitezen. Egun batzuen ondoren, bearbada burrukaren ekaitzak banatuko gaitu milla bideetan, batzuek eriotz bideetan, bestiak zoriontasun bideetan, edo aberastasunetakotan. Gaur kantatu dezaiogun bizitzari, eta biar, ala beartzen ba-gaituzte, eriotzari.
- ALICE: Nolatan arkituko ote gera emendik illabete batzuetara? Nolaz? Bañan nere senarrak eriotza arkituko ba-lu berekin nai nuke eriotz izan...
- BERNARD: Tira, tira utzi negargarrikeri oiek eta goazen guateke orretara tristurak il ez gaitzan.

- SISSY: Egia. Gaurkoz gauzok aaztu ditzagun. Neskatxari otsegi-tera noa. (*Ate ondora joanik.*) Kitty! Kitty!
- KITTY: Zerbait bear al zuen?
- SISSY: Gerturik al dago guztia?
- KITTY: Bai, eta nai dutenean sartu ditezke.
- SISSY: Goazen bada. (*Sartzen aazten dira eta Bernard, Jenny eta Kitty gelditzen dira.*)
- BERNARD: Zoragarria zaude, neskatil!
- KITTY: Berritsua, zu berriz! Ez al dezu naiko zure emaztea...
- ALICE: Ori esan! Euliak baño golosogoak dituzu gaur eguneko gizonok.
- BERNARD: Goxoa beti da goxo! Paregabeko neskatxa zaude, lirain, polit, eder, zoragarri...
- ALICE: Naikoa degu!
- BERNARD: (*Emazteari jaramonik egin gabe.*) Eta panpoxa! Milla bi-der panpoxa?
(*Bernard sartzerakoan neskamiak izeka-keñu egingo dio esanaz.*)
- KITTY: Astoentzat ez dituk egin konpiteak! Galtza-plost, ajolaka-bea!

Zapia

BIGARREN EKITALDIA

(*Englandar gobernadorearen despatxoa.*)

Lenengo irudia

- WHITE: (*Gerriz-gorakoa makurtuaz.*) Gobernadore jaunaren aginduetara nago.
- BAKER: Asko al dira itxoiten daudenak?
- WHITE: Bestetan bezin beste.
- BAKER: Agindu eman dezaizudan arte, daudela bada. Ez bai nago gaur berriketarako.

- WHITE: Edozein aitzakiz ortxen edukiko ditut.
- BAKER: laioa zera ortan, kartilla guzia ongi ikasita bai-bai-dauka-zu.
- WHITE: Ene gobernadore jauna, nik merezi bañan gorralpen geiago ematen dizkidatzu. Txakur-txolin bat besterik ez bai-nazu.
- BAKER: Ez ain txakur-txolin, ez. Polizi txakurrak bezelaxe usai egiten ba-dakizu.
- WHITE: Iñundik ere ez, ortan saiatzen ba-naiz ere.
- BAKER: Dana dalā, gaur ez nago erri auzi eta goraberetako. Betiko leloak entzuten asperturik nago. Gaur jolas izke-tarako nago.
- WHITE: Eun urte iraun deizula umore orrek!
- BAKER: Eskarrikasko! Eta, Jenny, nere aingerua etorri al da?
- WHITE: Ez oraindano.
- BAKER: Etorriko da. Aizu White jauna, zer derizkiotzu azken arra-patu detan uxori?
- WHITE: Begi zuzena dezula. Eta ernaia. Bikañetan bikaiña dezu egazia.
- BAKER: Emakume biotz bera eta ona dezu. Umil prestatzen da...
- WHITE: Bere senarra zure iritzi berdiñeko ote da? Jakingo ba-lu jakin.
- BAKER: Bein edo bein alkarrekin etorri dirala jakiñean zaude. Iñundik ere gizon ajolakabe, berekoi oietakoa dezu,
- WHITE: Barren lasaiak bearko ditu izan. Onelako gizonak munduan ba-daudela pensatze utsak ere...
- BAKER: Ba-daude bada. Ori bat. Iñoiz lanik egingo ez duan en-pleotxo bat eman diot, eta tira... Illean bein nomina jasotzera etortzen da eta bapo! Beste txanpon batzuek emazteak ematen dizkio ere, eta erregea bezela bizi da bere erara.
- WHITE: Aldin bein lan egingo du adarrak zorrozteko...
- BAKER: Ez da ori ere. Uxo garbia ego bizian utzirik, uxori zaarren eiztari ortxe ibiliko zaizu.

- WHITE: Orduan, ateak zabalik uzten dizkitzu?
- BAKER: Ain zabalik!
- WHITE: Eta zuk... ongi egiten dezu. Berdin egingo nukea zure tokian.
- BAKER: Gerrak alaxen dira. Ondamendia, eriotza, negarra, ezin bizia dakarte batzuentzat: besteentzat aberastasuna, agintea, jolasa, emakume aukera. Azken auen artean arkitzen naiz, ongi ikusten dezunez.
- WHITE: Ikusten det, ikusten det... (*Ate txirriña entzun bedi.*)
- BAKER: Aratx, bera da. Ekarri zaidazu lenbaitllen.
- WHITE: Ba-noa... (*Bjooa.*)
- BAKER: (*Bakarrik.*) Emakume onek arriturik nauka. Ain umil eta ain naturalki txarkeria egiten duelako, esango nuke on bat egitearren dabillega. Esango nuke ere, bere senarra nai dun gogora bizi eta zoriontsu izan dedin egiten duela.
- WHITE: (*Oso serio.*) Gobernadore jauna, Jenny andrea.
- BAKER: Aurrera, maiteño!

Bigarren irudia

- JENNY: Egunon, Baker jauna!
- BAKER: Oi, Jenny! Beti eder! Bañan, jaun itz orrek zure espāñetan ez luke bear. Adizkide zintzo baten konfiantzaz tratatu bear ninduzuke.
- JENNY: Ezin det ordea, Zerana izango bai-zera beti neretzat.
- BAKER: Pentsatzen nago adizkide on bat bezela ez nazula artzen. Ez nazula maite.
- JENNY: Maite zaitut, bañan...
- BAKER: Ni baño geiago beste bat maite dezula esan nai du «bañan» orrek Norbait baldin ba-dezu ni baño maiteagoa, egia esan bear zenidake.
- JENNY: Egin jakin nai dezun eskeroz, ara. Nere senarra...
- BAKER: Orduan... zure jokabidea ez det konprenitzen.

- JENNY: Ez det bada txarkeririk egiten txarkeria egiteagatik, ez. Berari diotan maitasunak bultzatzen nau jokabide orretara. Bere ondo bizi dedin, zoriontsu izan dedin nere gorputza lokazten det eta nere izen ona galdu.
- Ortan nengoen ni ere, zerbait orrelako izan bear zenuela. Beraz, senarrarengatik...
- JENNY: Ez dezatela esan, ez bai-det entzun nai, nere senarrarengatik itz-jardun txar bat. Benetan maite bai-det...
- BAKER: Nere aoz ez dituzu adituko, Bañan nolanai ere, iritxi geran neurrira iritxi geran eskeroz, senarraren ondoren ni geien maite nazazula eskatuko nizuke.
- JENNY: Ortan ziur egon. Nere senarraren zoriona zuk osatzen dezulako, bere ondoren eta berarengatik, zu zaitut urrengo.
- BAKER: Esker milla. Ikusten det mundua eta mundukoak misterio bat generala. Zu lenen aiñean maitatzen jarraituko det. Agerpenez, muxu bat emango dizut (eman bezaio). Eta orain, maiteño, kotxea artu eta goazen itxasertzera gaurko giro onetaz atsegintzera.
- JENNY: Jende askotxo daukazu itxoiten.
- BAKER: Daudela, bada. Arazoak biarko, gaur atsegiña eta zoriona nai det. Zuk emango didazuna...
- JENNY: Iñor zoriontsu izan dedin nabiltzu.
- BAKER: Zure...
- JENNY: Eta zure...
- BAKER: Ordenantzari deituko diot, kotxea gerturik eduki dezaten. Jiratxo bat eta ondoren restoran batera bazkaltzera.
- JENNY: Al izan eskeroz, eskari bat egin nai nizuke lenen.
- BAKER: Zure eskaria agindu da neretzat, lendidanik ba-dakizu ori. Bear dezuna esan, eta...
- JENNY: Bi emakume adizkide dakarzkite nerekin. Biak, espetxean dauzkate bere senarrak, noiz ilko dituzten zai, irlandarren alde jokatu dutelako. Zuk askotxo egin dezakezu arazo ontan.

- BAKER: Egia. Eskubide aundiak ditut London, dik emanak. Zuk eskatzen didazunez al-detana egingo det.
- JENNY: Ortxen dira eta arrera ona egin. Eta oiekin egoten zeran bitartean ba-noa egin bear batzuetara.
- BAKER: Agur, moñoña. Laister arte, eta maitale itzuli.
- JENNY: (*Par egiñaz.*) Ja, ja, ja! Maitale etorri eta maitale arkituko al-zaitut! (*Bijoa.*)

Irugarren irudia

- BAKER: Emakume gazteak omen dira eta eriotzarako zigorraz senarrak dituztenak! Il bear duten senarra salbatzeko, zer ez ote luke egingo emazte batek! Ah, ah... Ikusten det, emendik zerbait nere aldeko atera dezaketala. Eiz-tariak ez du lo gelditu bear zerbaitetan saiatu gaberik.
(*Txirriña jotzen du.*)
- WHITE: Agindu, jauna!
- BAKER: Itxoiten ortxe daude, besteen artean, Jenny'ren lagun dira bi emakume gazte. Ia, nolakoak diran... Zuk ba-da-kizu... Pittin batean itxoiteko esan, eta zatozkit bere itxura eta gañerantzekoak esatera.
- WHITE: Ulertzen det, jauna! (*Bijoa.*)
- BAKER: (*Despatxoan egurazturik.*) Eta nik... nik ere itxoin deza-dan.
- WHITE: (*Sartuaz.*) Berebizikoak dituzu!
- BAKER: Zer, zer? Nola, nola?
- WHITE: Berebiziko mirabeak dirala. Bikañak! Onelako, uxo ba-tengatik illabete osoan mendian itxoiten egon liteke. A, zer bikotea!
- BAKER: Ainbesterañoakoak, orduan?
- WHITE: Esaten dan guztia gutxi da. Eiztari makala etzeranez moldatuko zera.
- BAKER: Orduan, datoztela bañan banaka. Bi emakume baturik gizon azkarrena ere menderatuko luteke. Uxo bakarrari aixago erasotzen zailo.

- WHITE: Arrazoi aundi! Pekatua ez tali naiaz... eta alkarganako lotsarekin esi sendo bat jasotzen dute urratu ezin ditek-
keana.
- BAKER: Ez da gezur. Begi zorrotza dezu zuk ere, balioke zenuke
gobernadore izateko:
- WHITE: Gobernadore tako ez dakit, bañan ala izanik uxu eiztarita-
ko, bai beñepein.
- BAKER: Ja, ja, ja! Au White jauna, au! Ia, ia sartu dedilla bat. Ikusi
bear degu zenbataroñokoa dan:
- WHITE: Zure aginduz, jauna. (*Bijoa.*)
- BAKER: (*Bakarrik.*) Egunsentirik ez da jaiotzen lo dagoanarentzat.
- WHITE: (*Ate ondotik.*) Jauna! Emen Mrs. Alice O'Donnell.
- BAKER: Aurrera, Mrs. Alice! Exeri zaitetz eta esan zaizkidatzu lasai
zeintzuk diran zure problemak.
- ALICE: Nere lagun dan Mrs. Jenny Mac Swiney'ek zertxobait
aurreratuko zizun.
- BAKER: Alaxen da.
- ALICE: Nere senarra idealista bat da...
- BAKER: Idealista izatea ez da pekatu.
- ALICE: Irlandarra da odol, biotz eta gogoz. Irlanda'k eskatu dio-
nean il edo bizi burrukara sartu da, zuok einglandarren
aurka.
- BAKER: Ori, txarra.
- ALICE: Burrukan zerbait berezitu da eta espetxean dago, noiz
ilko duten itxoiten. Zerbait egin al ba-zeneza bere alde...
- BAKER: Orren gazterik eta eder penagarria litzake alargun geldi-
tuko ba-ziña. Bai, zeredozer egin nezake.
- ALICE: Gobernadore jaunak ez daki zenbataroñok eskerrez gel-
dituko nintzaiokeen.
- BAKER: Ziñez maite al dezu?
- ALICE: Berarengatik nere bizia emango nuke.
- BAKER: Zure joka-naia goresgarria da. Beraz, bere bizia sal-
batzearren edozer gauz egiteko prest zaude?
- ALICE: Edozer gauz, jauna.

- BAKER: Ongi da. Zure senarraren bizia nere eskuetan dago. Nik salba nezake.
- ALICE: Ail ori egingo ba-zenu!
- BAKER: Egingo det. Bañan sakrifizio bat eskatuko dizut ordaiñez, eta ez da zure bizia izango, askoz gutxiago. Nere sekretaria izan zaitez. Ongi biziko zera. Etzaizu ezer taltako, ez aginterik, ez dirurik... lagun bat nai bai-nuke nere bizitzan,
- ALICE: Mora zoaz? Zer esan nai dezu?
- BAKER: Aberatsetan aberatsena baño obetogo biziko zera. London, go agintarien batzarretara neronekin eramango zaitut, jai aundietara eta gogo izango dezun nunnaira. Nerea izan zaitez bakarrik eskatzen dizut.
- ALICE: Oi! ene ama! Jabetzen naiz... Ori ez dezu lortuko! Naskagarria! nererik ez dezu ezer izango... Lenago eriotza!
- BAKER: Pentsa, zure senarra betiko galtzea iritxi dezakezula...
- ALICE: Ene, ene Jainko!
- BAKER: Zure senarra salba eta zu erregin antzo bizi. Bestela aren eriotz makurra eta zure alarguntza. Zedorrek aukera...
- ALICE: Dollorra! Lenago ill! Iñoren biziarekin eta iñoren emakumetasunarekin onela jokutzen duenak ez du gizon izenik ere merezi. Zu, gobernadorea... A, zer nolakoa! Ezer ba-zera erensuge narda eta gorrotagarri bat!
- BAKER: Zertarako gelago itzegin. Gogo dezuna egingo da...
- ALICE: Gaizkille maltzurra! Ez, ez, ez! Ez dezu gura dezunik iritxiko! Deadar egingo diot munduari...
- BAKER: Obe dezu ixilik egon, espetxean usteldu bai-zindezke...
- ALICE: Zure griñara makurtu baño milla bider lenago!
- BAKER: Ixildu araziko zaitue, egon... (*Txirriña jo beza.*)
- WHITE: (*Sartu eta bien arpegiei begiraturik.*) Agindu bezakit, jaina.
- BAKER: Erotzen asia dagon andre au eraman zazu ortik barrena, Gero, etorri.

- ALICE: (*White'k elduta daramala, ate ondotik.*) Madarikatua! (*Bi-joa.*)
- BAKER: Jenio bizia emakumearen! Orren biurriak gutxi atera zaizkit.
- WHITE: (*Sartuaz.*) Ordu batzuetan zelda batean eduki dezatela egindu diet atezaei. Baker jauna, ikusten detanez uxo bearra arranoa atera zaizu.
- BAKER: Alaxe izaki, Eta moko indartxukoa gutxi bezela.
- WHITE: Bañan, gobernadore jauna, ez zera izutuko orretxegatik. Ustegabeko gertakizunetan ibiltzen oituta zaude.
- BAKER: Egi-egia, bañan...
- WHITE: Eiztari ona ez da aspertzen itxoitez. Eta zu berebizikoa zera. Bañan berebizikoagoa da ere, itxoiten dagon beste andre laguna.
- BAKER: Orrenbeste?
- WHITE: Eder, panpox, koketa eta goien azaldu naiekoa dirudil (*keñu egiñaz*). Onekin ezer iristen ez ba-dezu puntu asko galduko dituzu, nere baitarako.
- BAKER: Datorrela, bada, datorrela! Ikusi bear degu noraño irixten dan.
- WHITE: (*Joanaz*) Berialaxe emen dezu.
- BAKER: (*Bakarrik*) Agintari ta guzi txaskoak artu bear! Danak ez bai-dira materialistak. Beti izan oi dira elburu aundiak maite dituztenak.

Laugarren irudia

- WHITE: Sissy Ohiggins andra, jauna.
- BAKER: Aurrera!
- SISSY: Gobernadore jauna...
- BAKER: Arren, exeri zaitetz. Eta mintza...
- SISSY: Onuzkeroz ba-dakizu nere senarra espetxeratua dagoela eta azken zigorra, eriotza noiz emango zai dagoala.
- BAKER: Guzi-guzia ba-dakit Jenny Mac Swineyik esanda.
- SISSY: Eta zerbait egin al-ba-zeneza etorria nazu.

- BAKER: Oi, oi, oi! Eta nolaz sartu da zure senarra itxillu ortan?
- SISSY: Irlandarra izaki.
- BAKER: Eta England erria indartsu eta asko lezakena daba, ez al zenekin? Irlandarrak deus egiterik ez dezutela ere ez?
- SISSY: Milla bider esaten nion orixe ber-bera. Baita ere munduan ar zezakean zorion aundiena nere ondoan eta ni elburu arturiik izango zuela, bañan dana alperrik.
- BAKER: Ez al zaitu maite?
- SISSY: Bai, noski, bañan ez nik nai nukean ainbatean.
- BAKER: Kaskagorren bat al dezu bada zure senar ori? Jokabide txarra berea. Batetik, esan dizudan bezela, England mendera-eziñekoa dalako eta bestetik zuk merezi dezun maillan jartzen ez dalako.
- SISSY: Zer egingo degu ba... alakoak dira gizonak.
- BAKER: Gizonetan ere maillak ba-dira. Nik, beñepein, zu bezelako emaztea ba-nu, berarentzat biziko nintzake nere izate eta egintz oro berari on egiteko izanik.
- SISSY: Bestela jokutzen du bada.
- BAKER: Ulerkaitza zait. Zu ain eder zaitugun emakume, ain panpox, ain lirain...
- SISSY: Loxintxa geiegi darabilki, jauna.
- BAKER: Ez, ez eta ez. Egiz diozut. Zuregatik edozer gauz egingo nuke.
- SISSY: Nere senarra azkatu.
- BAKER: Ba-nezake ori ere, eta egingo det. Bañan zu etzaitut nai geiago gizon eskergabe orrekin. Ètzera zoriontsua izango. Zuk beste gizon bat merezi dezu, zuretzat biziko dana. Loretan ibiliko zaituna.
- SISSY: Nai ori ez det lortuko nere bizi guzian.
- BAKER: Gogorik ez dezulako. Gizon bat ba-da zuregatik ori eta geiago egingo duena...
- SISSY: Jauna...
- BAKER: Gizon ori ni naiz. Nerekin...
- SISSY: Ori ez, jauna. Ezin dezaket.

- BAKER: Zurekin orren gaizki jokatzen duen senarrarekin ezin de-
zakezu begirapen aundirik izan. Aski egingo dezu bizia
salbatzen ba-diozu.
- SISSY: Eta gero, zer? Ez inolaz ere.
- BAKER: Entzun zaidazu. Nik maiteko zaitu berak maite etzaitun
neurrian. Berak eman ez dezaizuken beste zerbait me-
rezi dezu. Eder eta zoragarri, neretzat gutxi bezelakoa...
- SISSY: Ez bezakit izeka egin, jauna.
- BAKER: Ez da izeka, egia baizik. Zuretzat biziko naiz eta zurekin
arro azalduko naiz munduan. Kotxe onenetan erriz-erri
ibiliko gaituzu. Hotel onenetan geldituko gara: Antzoki,
kabaret eta jai-toki ikusgarrienetan jolastuko gara.
- SISSY: Eskarikasko jauna.
- BAKER: Oraindik gelago. London, go erregin, erreginkume eta
aundiki artera eramango zaitut, eta beroien artean zure
edertasuna goimaillan geldituko da. Pitxitik, zein baño
zein obeagoak izango dituzu. Zer derizkiotzu.
- SISSY: Eta nere senarra?
- BAKER: Bizia eman diozulako, oraindik eskerturik izango da.
- SISSY: Bada... ez dakit...
- BAKER: Ba-dakizu. Nik ere. Lotsa apur bat... la, muxu bat eman-
go dizut. (*Eman bezaio*)
- SISSY: Ene!
- BAKER: Ikusi dezu zein errex. Biar arte, Sissy... Zatoz garai be-
rean dituzun jantzi onenekin. Etorriko al zera?
- SISSY: Ba... etorriko naiz.
- BAKER: Ori da zentzuz jokatzia. Etzaizu damutuko. (*Txirriña jo
beza*)
- WHITE: Jauna!
- BAKER: Lagundu andre oni. Eta gaurko nere ikertaldiak bukatu
dira. (*Bijoaz ordenantza eta Sissy*)
- BAKER: (*Berekixa*) Beretzat bakarrik bizi dan andrea'dek auxel
Bañan ederra, bai ederra!

- WHITE: (*Berriro sartuaz*) Ezti-ontzi bat da zure arpegi. Poza egin dezu ezta!...
- BAKER: Pozik nago, benetan. Eiza ederra gaurkoa...
- WHITE: On egin deizula!
- BAKER: Au gerra baldin ba-da, datoztela gerra asko!
- ZAPIA

IRUGARREN EKITALDIA

(*Espetxe-gela bat. Argi-erdi*)

Lenengo irudia

- EAMON: Gaurko eguna joan zaigu. Bere asieratik bukatzeraño ikusterik izan degun eguna!
- MYLES: Eta beste gau illun baten asiera ikusten gaude... Ikusiko ote degu bere bukaera?
- GERALD: (*Goitik dagon leio burnidunari begiratuta*) Bart bezelako gau degu, ortzkarbi! Kontatu al ba-genitzazke agiri diran izarrak?
- PATRICK: Ziur ba-daudela gaur atzo baño izar bi geiago. Gaberogabero ugaritzen dijoaz...
- GEORGE: Izarrak eta munduak egitez bukatu zuan Jaungoikoak.
- PATRICK: Ezetz esango nuke. Egunero-egunero Irlanda'ko ortzean, zero ateetan, izar berriak agertzen zaizkigute.
- EAMON: Pantxok arrazoi du. George ziur egon bedi bi izar berri badaudela gaur. Bai enetxoak, atzo eraman zizkiguten Peter eta Erickson lagunak ortzen daude betiko atsedena dagoen tokitik guri begira.
- MYLES: Gizon bikañak gure Peter eta Erickson. Beste askok bezela gure burruka onetan jatorki jokatu zutenak gure Irlanda'ren alde.
- GEORGE: Il ere ala egingo ziran, bai ill! Bere gorputzak dardaririk ez zuten egingo fusilatzallen aurrean. Bere kemenak indarberrituko ziran justizizko gauzaren billa zebiltzala jakitearen indarrez. Dublin'go illerrien ormak ziurki sentitu dute

- gaur egunsentian iltzen dakiten irlandarren deadar aberkoia.
- GERALD: Au gure bizimodua! Garrantza, garrantza benetan! Noiz-noiz otsegingo digute eta eraman eriotz makurrena emango diguten tokira.
- GEORGE: Eriotza bera, eriotz-oso danean, ez da beldurgarri. Bizirik eta lorrean, unero-unero, biotzean eriotza eramatea, bizirik Eriotza'raño dijoan neke-bidetik ibiltzea da beldurgarriago.
- EAMON: Eriotzetan makurrena zalantz ontan bizitzea da!
- MYLES: Ez dakigula gure Irlanda'tzaz ezertxo; ez dakigula ezer ez gure auziatzaz; ez eta gure andregai edo emazteatzaz. Orren gaiztoak al gera onela mundutik apartatzeko? Onela, ez ikustalditxo bat gure familikoekin, ez idazki mutur bat merezi ez ditugula?
- GERALD: Zuek biok zuen emazteen eskutitzak jaso zenituztenean gure itxaropenak zerbait xuxpertz ziran, ingeles aukeratu gunduko ote ziran edo, bañan bai zera!
- GEORGE: Milla bider begiratutako karta, itzez-itzez ongi ausnartutako idazkia...
- PATRICK: Ori esan! Ainbeste bider irakurri dizuegu kartik, eta inbeste bider atximurtu degu esaten zigutena! Bai, memoriz ere ba-dakit: «Ene senar maitea: Baitu zinduzuten unetik oroitz eta lan gabiltz zuen alde. Gure adizkide min baten bitartez, laister gera ingeles, agintari batekin itzegitekotan. Berak dauka zuen bizitzaren giltza eta itxaropen ba-degu giltza orretaz jabetuko gerala eriotz beltzar ateak itxi al izateko: Beraz zaitetze itxaropentsu eta laister berri onak jasoko dituzutelakoan, inoiz ez bezelako besarkada maitekorra gau eta egun zure oroitz dan emazteak. Alice.»
- GEORGE: Eta ba-dakizute, anaiok, nerea ere onelatsu jarduntzen zala. Itxaropen iturri zirudian...
- EAMON: Ez dituzute nolanaiko emazteak! Eriotz-bide onetan bizitz-arnasak betetzen zaituzten emazteak goragarriak dira, benetan. Mundua ere alakoxe biurri bai-da...

- GEORGE: Egia esan, nere emaztearengandik ez nuen gutxiago itxaroten. Nere atsegiña egiteagatik eder apaintzen zan; neretzat zan panpox; bere izakera, bere doaiak, bere nortasun osoa ni salbatzeagatik erabiliko zuela uste osoan izandu naiz baitu ginduzten egunetik.
- GERALD: Maite zenduten elkar.
- GEORGE: Bai, eta benetan. Maite nuen biotzez, eta berak maite nindun emazte osotasunez.
- MYLES: Bada, onelakorik gabe emen gaude. Ez emazte ez andregai... ez ezer. Eriotz bezperetan gure poztasun bakarra, gure Irlanda'rengatik bizi eta odol ematea da.
- EAMON: Egi-Egia! Ez degu poz besterik!
- PATRICK: Ez da gutxi. Neronek ere poz ori bakarrik izango det eriotzara naramatenean.
- GERALD: Ez orrelakorik pentsa, Patrick, Gauden egokiera txar on-tan karta mutur ori jaso dezutelakoz poz bear zenuteke izan, bizitzari kantatzeko uneak bai-lirakean...
- PATRICK: Itxaropen aundirik ez det, egia...
- GERALD: Zure ematearengan ez ote dezu sinismenik? Ezagutu ez bazindukea... zutzaz zer pentsatu bear nuke?
- PATRICK: Nere emazteagan ba det itxaropen; inglandarraz, ez. Nere emazteak bizia emango lukeala ez neregatik bakarrik baizik gure elburu aundiarengatik, ziur naiz. Zorrotza da ortan ene Alice. Traizio itza aitatu utsak dar-dar jarriko lukeala, ba-dakit. Ba-det itxaropen elburu bidetik ez dala aldenduko auxe ere (*Beatzaz keñu egiñaz*) Or daude bañan gure jabeak... eta oiengan ez det itxaropen ixpirik ere.
- MYLES: Pesimista etzaitetz izan...
- PATRICK: Optimista ere ez. Zuek bezela maite det bizia. Zuek bezela ilko nintzake une ori ba-letorkit. Bañan bizinai onek ez nazala engañatu!
- EAMON: Bejondeizula, Patrick! Zure adoreak lilluratu nau! Zu bezelako asko bear lituzke gure erriak, bañan ez eriotz eta martiri illerri ormetan, baizik ortxe libre gure matxinadan sarturik eta aberriaren onerako lanean.

- PATRICK: Eskarrikasko, Eamon! Eskarrikasko danori! Zuen begietan ikusten bai-det Eamon'ek esandako itzaz akord zaudetela. Eskarrikasko! Eta ene Irlanda, zorionekoa zu onelako semeak daukatzulako! Zoriontsua zu gure semeen odolaz garbitzen bai-zera! Ai, ene Aberri zure buruaren jabe mundu aurrean azalduko ba-ziña!
- EAMON: Errepublikanoak aurrera aterako degu gure Irlanda!
- GERALD: Ene Patrick eta George lagunok! Zuek bizirik irtengo zerate! Lurperatzen gaituztenean izan gutzaz oroi eta otoi!
- PATRICK: Ez det oso seguru ikusten ene buru. Ba-det barru ontan indar ezkutuko bat eriotzara naramatela esaten ditana. Ai, bañan il edo bizi Irlanda'ren alde izango naiz!
- GERALD: Etorriko dira bai zuentzat eta bai Aberriarentzat gaurkoa baño egun alaiagoak.
- EAMON: Errepublikanoentzat...
- MYLES: Alaiagoak norentzat? Ai! bizi al ba-gindezke alai!
- EAMON: Gaurkoaren amaia, onuzkeroz laister joko dute espetxeko tronpetalariak...
- GERALD: Gaurkoa... ara entzun!
(Entzun bedi tronpetalarien gau-eresia.)
- EAMON: Eta biarko egunsenti eresia entzuterik han dezagula.
- GEORGE: Gure penak aztutzeroa goazen oieratzea.
(Petateak azkatzen asi bitez, etzan al izateko.)
- PATRICK: Baieta gure ezur zorrotzak zulatu ditzatela, gaurkoz benik, zorritz betetako koltxoi zarpaillok!
- EAMON: Zaitetze itxaropenez, mutillok! Gabon!
(Argiak itzaliko dira gela ia-illun lagarik. Ixilunea.)
- PATRICK: Gaur guretzat, Gabon! Biar Jainkoak dezala irlandarrentzat egunon!
- DANOK: Alarik eriotza ba-lekarkigu ere! Gabon! (Ixilalditxoaren ondoren.)
- PATRICK: Entzun al dezute?
- EAMON: Zer entzun?

PATRICK: Ate otsak! Morroilloen txirriak! Burni kanketakoak! Ixo, eta adi...

EAMON: Amets okerrak, gizona! Egizu lo lasai...

PATRICK: Ez, ez dira ametsak! Gero eta bertago entzuten ditut. Inundik, gaur ere kristau eiza ba-degu.

GERALD: Ixo! Ba-dirudi egi dala...

MYLES: Ain egi ezik! Espetxezaiñen pauso-otsak nabaitzen ditut. Onuntzalde ote datozten...

EAMON: Egia! Oi, egia! Onuntz datoz...

MYLES: Aldameneko geletan geldi ditezke, eta...

PATRICK: Eta zer? Gaur'gelditzen ba-dira, biar etorri. Egun ordu gutxitako pake lerritsua eman, eta biar eriotza. Obe genuke bertatik bein-betiko ilko ba-ginduzteke.

GERALD: Eta sufritez bukatu:

MYLES: Bizikera au baño eriotza ohea beti.

GEORGE: Egi borobilla. Bañan ez gaitezen aaztu bizirik irauten degun bitartean ba-dagoala toki itxaropenarentzat. Bizirik, gure lagun burrukatzalleen ausardi, trebetasun eta adorea itxaropenetan izan gindezke. Aberriaren egun berriaren erri-azkatasunaren itxaropenetan zerbait gozatzu bizi gindezke.

PATRICK: Ai, itxaropena egintz biurtuko ba-litz!

EAMON: Erne, mutillok! Emen ditugu...

(Burni-otsa eta morroilloen txirria. Atea zabaltzean bi espetxezain azaldu bitez.)

ZAINDARI 1: George O'Higgins!

GEORGE: Emen naiz! *(Lo-tokitik altxata.)* Zer da?

ZAINDARI 1: Bost minutuko beta daukazu dituzun gauz guziak bildu ditzaun: Emengo zure gauak amaitu dira.

GEORGE: Jakin al dezaket nun igaroko ditudan?

ZAINDARI 2: Azkatasunean!

GEORGE: Ene Jainko! Egi ba-litz!

ZAINDARI 1: Egi-Egia! Eman zaizu. Beraz, laister arte!

GEORGE: Patrick! Patrick! Oh! Bizia! Azkatasuna! Besarkada bat!

- PATRICK: (*Zutituta.*) Biziaren jabe zera! Biotzez opa dizut zoriontsu izan zaitezela! (*Besarkatzen dira.*)
- GEORGE: Bizirik! Zoriontsu! Myles! Gerald!, Eamon! Besarkada sendo bat! Eriotz arrixkuan lagun izan dezutenarena! Bero-beroa.
(*Banan-bana besarkatuaz.*)
- EAMON: Lagun! Zorion!
- GERALD: Zorion! Zorion!
- MYLES: Besarkada bat, lagun! Guk ez bezelako suertea dekalko, zorion! Zorion!
- GEORGE: (*Gauzak biltzen aazten danean, lagunak laguntzera di-joazkio.*) Ez det asmatzen ezertan! Nolatan ari ez dakit! Azkatasun maitea! Ene pozaren dardara!
- EAMON: Geldi zaitez! Geok bilduko dizkitzugu dituzun gauz apurrak! Egon lasai...
- GEORGE: Lasai! Egon al-ba-ninteki! Mundu berri bat datorkidanean! Jaioberri bat bezela bizitzaren argira noa...
- PATRICK: Mundu berri orretan oroituko al zera gutzaz!
- GEORGE: Patrick, barka zaidazu! Artu dedan pozaren indarrez zutzaz aaztu ere egin naiz!
- PATRICK: Ez da arritzeko!
- GEORGE: Zuetzaz gogoratuko naizela, ziur egon! Nola aaztu ditzazket nerekin egunetan illobi ertzean zintzilik egon diranak!
- MYLES: Ala bear, beintzat.
- GEORGE: Bañan, zer ari naiz! Ni bezela zuek ere laister libre izango zerate! Azkatasunean alkarrekin izango gera! Eta egunotako anaitasunak bilduko gaitu bizitz guzirako!
- PATRICK: Gogo ona ez da beti egintz.
- EAMON: Ez da izango ere.
- PATRICK: Baldinbait ere ene adizkide George joango al zera irten bezin laister ene emaztearengana. Esaiozu, esaiozu bai nere ideal-sua ez dala oraindik itzali: Nere azken itzak eriotzara naramatenean, fusilatzen nautenean berarentzat izango dirala. Esaiozu...

GEORGE: Zure alde lan egin dezala, besarkatzeko irrikatzen zaude-la-ta.

PATRICK: Anitz, esker, George! Borondate onenez zabiltz. Eskarri-kasko, bañan gure bizitz-egunak laburtzen ari dirala uste det, egiz. Erreza dezala nere alde! Burrukatu dedilla gure Irlanda gaixoaren alde! Ez dezala saldu, ez da nere alde ere, bere ideal garbiaren ixpirik txikienik ere...

EAMON: George. Gure aideak illak ditugun ezkeroz esan ori bera, Patrick esan bezela, gure erri zabalari...

LONIDES: Eta...

RICHARD: Eta... emen ditugu berriro gure kartzeleroak.

(Berriro burni eta ate otsa.)

ZAINDARI 1: George O'Higgins! Goazen!

GEORGE: Agur, anaiok! Besarkada bat.

PATRICK: *(Aurreratuta.)* Gorantziak ire emazteari. Eta bere lana-gatik zorionak.

(Beste iru lagunak aurreratu bitez bezarkatzera.)

EAMON: Gure zorion eta besarkada ere artu itzazu! Eta...

ZAINDARI 2: Aski degu! Zoazte zuen oetara!

EAMON: Gure lagun bat da. Utzi zaiguzu besarkatzen...

ZAINDARI 2: Aski dala esan det! (Porra eskuetan artuaz.) Eta zoazte zuen tokietara ixilik, txistor ontatik jan nai ez ba-dezute...

GEORGE: Bañan...

ZAINDARI 1: Zer bañan! Emen betiko gelditzea ez badezu nai jarrai askar.

ZAINDARI 2: Goazen!

LAU ESPETXERATUAK:*(Zutik ateruntz begira.)* Agur, lagun! Gora irlandarrak!

(Kartzeleroak, asarre, kolpe txar batez atea ixten dute, oi daneko burni otsa atereaz.)

LONIDES: O'Higgins pozik joan da, zertaz ari zan etzekiala...

RICHARD: Laister emaztearen laztan beroa berekin izango du.

EAMON: Eta zoriontsu izango al da! Alaxen opa diot.

- LONIDES: Zu ere joango zera O'Higgins'an bide berdiñetik.
- RICHARD: Eta zoriotsu biziko zera zure emaztearen ondoan...
- EAMON: Eta zerutik zuen otoitzak entzungo ditugu.
- PATRICK: Entzungo ditugu, zuek eta nik zerutik, bizirik geldituko diraden irlandarren otoitzak...
- LONIDES: Ken itzatzu gogoeta txar oiek... laister zure txanda etorriko da.
- PATRICK: Nere txanda! Ai! Nere txanda.! Bañan goitik adituko ditut egunen batez irlandarrak Jaungoikoa'ri zuzenduko dizkaten aintza otoitzak, ezkerturik erriarentzat azkatasun lortu dualako...
- EAMON: Ala bedi. Berak aditu gaitzala, Patrick. Eta, orain zer derizkiotzu berriro etzango ba-giña eta lo pixka bat egin?
- RICHARD: Orixe ber-bera egingo, bai!
- LONIDES: Gañera, emen zutik arkitzen ba-gaituzte lengoaz gañera badute asarre-bide eta makilkatzeko aitzaki ederra.
- EAMON: Oitura duten bezela.
(Etzan bitez, berriro, euren oatzetan. Ixilaldi bat.)
- PATRICK: Entzun al dezute?
- RICHARD: Ez.
- PATRICK: Berriro ibillera otsak.
- LONIDES: Ezin diteke! Lengokoen oiartzunok izango dira.
- EAMON: Zer izango dira, bada, besterik?
- PATRICK: Ibillera otsak, bai. Berriro ibillera otsak! Eta, len bezela, onuntzalde datoz...
- RICHARD: Egia da gañera! Ixo!
- EAMON: Onuntz datoz!
- LONIDES: Onuntz datoz, bai. Au ez da bizitzea! Ilko ba-ninduteke lenbaitllen, a zer pakea!
- RICHARD: Noren billa ote datoz?
- EAMON: Patrick azkatzera, ziurki.
- PATRICK: Edo batedonbat ateratzera, ortxe illerrian il dezaten!
- EAMON: Pentsa onena.

- PATRICK: Ezin det, ezin det naita ere. Susmo txar batek artuta nago. Uste det gutxirako nagoala bizirik.
- EAMON: Zure emaztea saiaturko zan, bai saiatu.
- PATRICK: Bai noski. Beñepein bere idealari jarraitu dio-ortan. Maite det eta maite bai nau eta alaz ere bere emakume izatea, bere irlandar izatea ni salbatzeagatik galduko ez lukeala, ba-dakit. Nere aldetik berriz, naiago det bertan il, bere zintzotasuna oker bidean galdu baño. Nere biziak bañan geaiago balio bai du irlandar emakume baten nortasunak!
- MYLES: Egi, egi da. Zer balio du izen zikiñarekin iltzeak? Izen garbiak betiko bizitzan biurtzen du eriotza.
- EAMON: Gure sinismenak alaxe esaten digu. Eta...
- RICHARD: Emen ditugu! Laister amaituko dira kezkak...
(*Berriro ere atea zabalduko da eta kartzeleroak azaldu.*)
- ZAINDARI 1: Patrick O'Donnell!
- PATRICK: Emen nazu zer-naitarako.
- ZAINDARI 1: Gauz guziak beriala bildu!
- PATRICK: Norako?
- ZAINDARI 1: Laister jakingo dezuz! Bañan azkar ibili trenea galdu nai ez ba-dezuz.
- PATRICK: Arren, noraño baño?
- ZAINDARI 1: Merezi dezuz tokiraño.
- PATRICK: Ba-dakit, il egin bear nazutela...
- ZAINDARI 2: Berriketa gutxiekin, mugil!
- PATRICK: Orduan... Gora Irlanda! Gora errepublikanoak!
- ZAINDARI 2: Gora... au! (*Porrarekin jo beza.*)
- PATRICK: Madarikatuak! Ni illik ere, nere erriaren gogoia ez dezute ilko! Irlanda nere aberri da! Irlanda... ez dezute ilko!
- ZAINDARI 1: Otsegin zazu: Gora Ingalterra! Ez... bada, toizu... (*Berriro jo beza.*)
- PATRICK: Lenago ill!
- ZAINDARI 2: Otsegin zazu...

PATRICK: Gora azkatasuna!

ZAINDARI 2: Sapotzarra! To... (*Korderik gabe erortzen da kolpeen indarrez.*)

ZAINDARI 1: Ura! Ur prekkua, xuxpertu dedin! Eamon, zoaz billa...

EAMON: Ate guziak burniz eta katez itxirik daude...

ZAINDARI 1: Egia! Zoratu naiz! Au geitxo da! Ba-noa neroni...

MYLES: Il bear dunari barkatzen ez diozun orrek, zer egiten dezu? Zer?

ZAINDARI 2: Ixo emen! (*Pistola atereaz.*) Bestela...

ESPETXER.: Il gaitzazu bein, eta bein-betiko pakea emauguzu! Bañan errespeta laister gorputz izango dirane!

ZAINDARI 2: Zarpail, suge, irlandar maltzurrok! Zakurren antzera garbituko.

ESPETXER.: Gizon baliantea defentsarik ez degunian! Gu bai il, bañan gure aberriaren kemena ez dezute inoiz ilko! (*Aurre eman bezaie.*)

ZAINDARI 2: (*Ikaran poderioz atzera egiñik.*) Kontu or!

ZAINDARI 1: (*Berriro sarturik.*) Ara ura! (*Bota bezaio.*) Xuxperten ari da Altxa! (*Lagunak joaten zaizkio altxatzera.*)

PATRICK: Zutitu arazi nazute... iltzeko! Bañan, eskarrikasko! Zutiñik eta! gizonki il bai-nai-det!

ESPETXER.: Gu guziok bezala! Gora gutarrak!

PATRICK: Eriotzarako indar damaidazuten lagunok! Zuen deadarra izango da mundu ontan nere azken deadarra!

ZAINDARI 2: Zuek lotara! Aski degu! Goazen!

PATRICK: Agur, adizkideok! Laister arte! Betiko pakean jaioko guran tokirarte!

ZAINDARI 1: Berriketa gutxigoekin, aurrera...
(*Bultzaka daramate Patrick*)

ESPETXER.: Agur! Agur!

PATRICK: Agur! Gora... (*bere abotsa ormaz bestalde galduko da*)

ESPETXER.: Au ez da bizitza! Lenbaillen datorrela gure txanda!

ZAPIA

LAUGARREN EKITALDIA

(Lenen ekitaldiko gela ber-bera. Zapia altxatzean Kitty, neskamea, sal-erosketara ateratzeko asmoz apainduta agertuko da.)

Lenengo irudia

KITTY: Noan lenbaillen dendetara. Azkenean ere espetxetik irten eta laister da etortzeko nagusia. Baldinbait ere ez al zaigu etorriko kalean naizenan... Ai, ai, ai! Eta karta? Atzo eta gaur ainbeste jira-bira emandako karta auxel «Berari eman gero, e», eun bider berritutako izkera, eta beste eun bider tokiz aldatutakoa. Orain, beñepein, etorriko ba-litz ere beriala topa dezan mai gañean lagako det.

Susmo txarra ateratzen dioten karta auxe... Etxekoandrea ere aldakor, keskati eta ezberdin aspaldi ontan dabillega, antz artzen diot... Ez dakit, ez dakit, aspaldi ontan Port Lainge erri polit au lagata maizegi dabil Dublin iriburuan...

(Maietik ostera idazkia jaso eta irakurririk)

«George O'Higgins jaunari». Orla, besterik gabe. Elkor, garratz, aztun...

Or gelditzen aiz, kartatxo... eta ia ire barruan izpar onak ditukan. Noan...

(Irtten bedi)

GEORGE: *(Ate joka aritu ondoren, sartu bedi eskuetan giltza)* Azkenean nere etxean! Nerean! Nere maitasun osatu zan txokoa! Nere kabi goxoa! Bizi izango naizen artean nere maitasun beroaren berri jakingo duena... Espetxetik libra, eriotzatik libra eta ene emazteaz bizitzera etorri naizen etxea!

Bañan nun da ene emaztetxoa? *(Bi eskuz igurtzi eta begiak zabaldurik)* Ez da agiri! Itxuragabeko gauza! Nun, nun da? Ez da agiri! Etzait atera besarkatzera! Ai!... gertakizun zenbaitetan dabillegako izango... edo txantxaren bat, jolasen bat. Bear ba-da gelaren batean egongo gor-

deta... (*Sartu bedi eta entzun bedi ots au: «Si-ssy, Sissy»*)

Etxean ez dago! Kitty ere ez! Zerbait txar pensatzen... Eä, ziur dendatara atereak izango dira (*Leio batera urbil-du bedi eta begiratu beza*) Nere Port Lainge, zoragarria! Nere jaioterria! Ba-niken gogo nere begiz ikusi eta nere izatez gozatzeko! Nere emaztearekin! Nere Sissy zoragarriekin! (*Aruntz-onuntz batzuk eman bitza*)

Ara eta! Eskutitz bat emen! Neretzat da... neretzat... eta nere Sissy'k idatzitakoa! Au takakoa biotzak! Ba-nengoan, bada, nitzaz aazturik ote zegoan! Iriki dezadan... (*Iriki eta irakurtzean*) Bañan... bañan... zer dio... au, au ezin leike... nere, nere... Erotu egin bear ote naiz... Nota, nola liteke ordea? Irakurri dezadan berriro...

«George O'Higgins ene senarrari: Nere baitan milla burruka izan ondoren, gauzak garbi eta zeatz azaltzea erabaki det. Bein maite izandu nizun leialtasun berberaxek esan arazten dit etzaitudala engañatu bear, egia azaldu bear dizudala latz eta minkorra izanik ere. Gaur etzaitu maite. Garbi ikusi bai-det etzerala nere gogoa eta nere izatea ase dezazukena. Beste bat maite det, erregin bezala tratatzen nauena, ziñez maite nauena.

Bizia salbatu dizut. Eta bizitz orretan zoriontsu izan zaitzela opa dizut. Bañan nerekin ez! Aaztu nazazu, beraz, eta barka nazazu pentsaturik alkarrekin gezurretan bizitzea okerragoa izango zala. Agur! Betirako agur dagizu, Sissy'k».

Ene! En bada! Amets egiten al det! Ez, ez, ez nago lotan! Begiak txit zabalik dauzkat! Eskutitza eskuetan daukat! Bai! Ene emazteak beste bat maite du! Eta ontarako askatasuna eman al didate? Obe nun, askoz obeagoa eriotzara eman ba-ninduten! Obe, beti azkatasun garratz au baño! Nola bizi onela? Erotuko naiz! Jen-deak izeka egingo didate... Ez, ez, ez! Naiago det !! Nere burua il... eta pakea! Egon! Ba-nun... oraindik gordeta egongo da nere pistolatxoa...

(*Silloi baten zirrikiturik atera beza pistola bat*)

Lotsakizunez ilko naiz, eroe bat bezela il nindekeana nere espetxeko lagunekin! Jakingo ba-luteke ainbeste defenditzen nuen emaztearen jokabidea! Au lotsa!

Bañan seriotu nadin. Egin dezadan zirt edo zart, zerbait. Ene pistolatxo! Orain... (*lkillua kargatzen asiko da*)

Bigarren irudia

GEORGE: Atea! Nor ote? Zer ote dakar? Zer nago ikusteko! Joan irikitzaera... Ongi etorri! Sartu, sartu...

ALICE: Ongi arkitua George!

GEORGE: Ongi etorri, Alice! Eskarrikasko... eskerrak emateko ote nagon ez ba-dakit ere.

ALICE: Zer, bada? Bizirik zatozenian...

GEORGE: Bai, bañan...

ALICE: George, bañan, bañan zer dezu eskuetan? Pistola... Bañan zer dezu? Arpegia beltz dagerzu. Begiak diris-dris. Pultsoa dar-dar. Pozez lertzen bear zenunean, zer dezu bañan?

GEORGE: Zer detan? Iltzeko gogoa...

ALICE: Egiz ari zerala diote zure begiak. Ez det konprenitzen. Bizia salbatu dezu. Zurea da azkatasuna...

GEORGE: Azkatasun garratza! Eriotza ber-bera baño txarragoa!

ALICE: George, baretu zaitez, lasaitu... Zer dezu?

GEORGE: Toizu, eta irakurri... (*karta eman bezaio*)

ALICE: (*Irakurri ondoren*) Beldur nintzana ara egiztatu.

GEORGE: Zer? Zertaz ziñan beldur? Esan! Esaidazu, arren...

ALICE: Ez dakit bada, oker ez ote nagon ere! Ain txar derizkiot gaizki pensatzea...

GEORGE: Zerbait ba-zenekizun! Zerbait usaituta zeunden! Otoi! Esaidazu zure burutapen ori...

ALICE: Ezin det... Oker egon ninteke...

GEORGE: Eskuetan pistola duen batek dagizu otoi! Bizia maite ez duen baten eskea da. Ezazu errespeto eriotzarentzat...

- ALICE: Makurtzen naiz. Pistola ori nunbaitean utzi zazu. (*George pistola gordetzera dji Joan bitartean, Alice'k berekixa*) Nere itzak gizon bat salba lezateke pentsamentu txar olek aaztu arazi ondoren.
- GEORGE: Mintzatu, mintzatu beriala!
- ALICE: Zure bizia eta azkatasunaren prezioa dala iruditzen zait...
- GEORGE: Nere emaztea orretara prestatu ote da? Nitzaz kontatu gabe? Nitaz ez zun konsultarik egin! Inkomunikatuta gendelako ez genuen itzegiterik izan! Ez nintzan makurtuko orretara! Eta gutxiago gure menperatzalle baten gozamenerako! Urkamendiko oriotza lenago!
- ALICE: Sinisten dizut. Eta zure bizi-naia baño zure abertzaletasuna indartsuago dala ikusirik, poz artzen det.
- GEORGE: Ai! il izan ba-nintz abertzale!
- ALICE: Obe dezu abertzale bizi, zure eriotzaz ez ba-diozu mesederik egingo Aberriari. Bizitzearekin, bai!
- GEORGE: Arrazoi dezu! Bañan nere biziaren prezio ortaz, esaidazu dakizuna, arren!
- ALICE: Mac Swiney iturritik ateratako urak diralakoan nago.
- GEORGE: Bañan zer ikusirik du Mac Swiney'ek gauz ontaz? Berekin joan dala edo...
- ALICE: Ba-du ikustekorik, ez bañan ori. Zeiñen berekoi eta griñatsu ajolakabe dan Bernard, ba-dakizu.
- GEORGE: Anka ortatik erren ibili oi da, bai.
- ALICE: Matxinada etorri zanean, ezin bizia sortu zan. Lanak izaten genuen sabelak betetzen eta bizioak aberats batzuentzat bakarrik zeuden libre.
- GEORGE: Eta ark len bezela bizi nai...
- ALICE: Orregatik Dublin'go gobernadorearen kutisira irauli zuan bere emaztea, bera ondo bizi zedin.
- GEORGE: Urdea!
- ALICE: Onelako batean pentsatu gabe, Jenny'ren bitartez Dublin'go gobernadore orrengana jo genduen zuen biziak salbatzearren...

- GEORGE: Orain ari zaizkit begiak zabaltzen... eta beste urde aundiagoak...
- ALICE: Prezioa ipiñi zigun. Zuentzat bizia, eta guretzat bizitz oparotsuagoa...
- GEORGE: Arrotz madarikatua! Besteen desgraziatzaz baliatzen dan maltzur paltsoa!
- ALICE: Jenny'k bizia eman zizun.
- GEORGE: A zer bizia! Milla bider iltzea naiago! Ai! Pozik ote dabil arrotz orrekin!
- ALICE: Bere kutisiak bete, erregin bat bezala bizi, irlandarra danik ere aaztu zailo.
- GEORGE: Nik det erru aundien. Itxu bizi nintzan bere aundinaikeria ikusi gaberik. Neronek ematen nion eder zalako arrokeri. Zeiñen zorigabea naizen, Alice!
- ALICE: Zorigabeak izateko jaiok gera. Neronek ere nere senarra...
- GEORGE: Barkatu! Nere naigabe orretan galdetu ere ez dizut egin nere adizkide aundi Patrick'engatik. Zer dagi? Zer dio? Zer?, zer?...
- ALICE: Zure azkatasunaren uneak aren eriotzarenak izan ziran. Irlanda aotan zuela il zan.
- GEORGE: Nere aldean, kementsu il da! Bizi izan zan bezela! Eta ni, emen... Jauna, jauna! Zergatik ez ote nazu berarekin eraman?
- ALICE: Irlanda zure bearrian arkitu leikealako, agian.
- GEORGE: Poz damaidazu, bañan poz aundi, berebizikoa! Zuk piztutzen nauzu! Ikasbidez, zu ez ziñan makurtu, ez zenun arrotzaren jostailu izan nai izandu!
- ALICE: Orregatik alargun gelditu nintzan.
- GEORGE: Patrick, zerutik begira egongo da eskerrez beterik. Ez bai-zun ark bere bizia salduko prezio orretan: Ai! zu bezelako emazte bat izan ba-nu! Ai!, biok eskonduko ba-giña...
- ALICE: Bizirik-alargun zaude. Katolikoak gera!

- GEORGE: Alice, barka zaidazu! Nere zoritxarrean zorutzen ari naiz!
Zerutik begira dagoen Patrick ez luke nai orrelakorik!
- ALICE: Barkaturik zaude: Ez aaztu gaur ori ezin litekeala... Eta,
ba-noa...
- GEORGE: Alice...
(Eziñegonez eta pentsakor dabil ate soñua nabaitzen danean)

Irugarren irudia

- GEORGE: Norbait da ori!
- KITTY: *(Oso alai)* Nagusi jauna!
- GEORGE: Oi, Kitty! Zer moduz?
- KITTY: Ondo, txit ondo nagusi jauna! Eta zu?
- GEORGE: Osasunez ondo. Gaizki bestela...
- KITTY: Gaizki? Azke zatozenean? Gaixorik al zatoz edo?
- GEORGE: Osasuntsu nator, bañan berri txarrak jaso ditut ona etor-
tzean.
- KITTY: Atzo emazteak utzitako karta irakurri al dezu?
- GEORGE: Emaztea izandakoaren karta irakurri det.
- KITTY: Izana? Nagusi jaunak, zer dio bañan?
- GEORGE: Kartak diona. Bai omen du beste bat ni ez bezelakoa.
Ezer ez al zenion igarri?
- KITTY: Dublin'en aste osoak pasatzen zituala-ta gaizki pensa-
tzen asi nintzan. Bañan ortaraño jetxi bear zuenik ez
nuen uste, egia.
- GEORGE: Egia, bai, garratza baldin ba-da ere. Ez dakit oraintxe, ez
dakit nere buruarekin zer egin. Laister...
- KITTY: *(Exerleku gañean pistola ikustean)* Ene jauna! Zer ikus-
ten det? Ez zenuen asmo txarren bat artuko...
- GEORGE: Asmo txarrak neronekin nitun...
- KITTY: Eutsi ekaitzari! Burua nekatua daukazu. Garbitu, txukun-
du eta deskantsu pitin bat ar zazu. Bizinari gogor egin.
Danentzat zabal dago mundua... Mesedez, gela antola-
tua daukazu eta zoaz...

GEORGE: Ba-noa! Bai, ba-noa!

KITTY: *(Pistola artzera dijoala ikusirik)* Orren bearrik ez dezu.
(Eskuetan artzen du) Nere eskuetan dago ondoen. *(Bijoa George)*

Laugarren irudia

(Atea jotzen dute eta Kitty'k iriki ondoren)

BERNARD: Nun da gure nagusi jauna?

KITTY: Garbitu eta txukuntzen. Itxoin zazu pittin bat.

BERNARD: Zurekin itzegiñaz, majol! Ba-dakizu Kitty iñoiz baño ederragoa zaudela?

KITTY: Ez nago zure lelokeriak entzuteko. Gorde lore aiek zure emaztearentzat.

BERNARD: Alargun nago. Ba-det zerbait zuri esateko...

KITTY: Aizeak aiña balioko al du...

BERNARD: Ezkondata bizitzeko jaioa naiz. Nerekin ezkondu nai bazenu...

KITTY: Ederki eman ere! Zurekin ez da, ez da...

BERNARD: Txantxeta artzen dezu, bañan egia da alargundu naizela. Zu zaitut emazte bikaña, neretzako modukoa.

KITTY: Naikoa degu! Emen zaudela nagusiari otsegitera noa.

BERNARD: *(Bakarrik)* Ez det emazterik gabe nai detan bezela biziterik. Jenny berebizikoa nuen. Arekin bai ederki nere kutisiak egiñaz. Ura bezelako bat arkitzen ez ba-det *(pistola artuaz)* ipum! ara akabo.

KITTY: *(Itzuliaz)* Berialaxe emen da.

BERNARD: Lenen baietz esaidazu.

KITTY: Ezetz eta ezetz.

(Auek oartzeko, George sartzen da)

Bostgarren irudia

BERNARD: Ni bezelako gizon bat...

KITTY: Zu bezelako gizona... gizonagoa bear luke, fiñagoa, idealistagoa.

BERNARD: Txorakeriak! Bizitz bat degunez ondo bizitu bear gera!

GEORGE: (*Bien izketaldia etenaz*) Besteren bizkarretik ondo bizil Emaztea lokatztuaz! Aberria salduaz! Lagunak eta bere emazteak galduaz!

BERNARD: George!

GEORGE: Ni naiz, bai! Zer nai dezu? Beste emakume bat galdu zure eta nere emaztea bezelaxe!

BERNARD: Laguntzeagatik ibili naiz...

GEORGE: Laguntz ederra! Zure griñak aurretik zenituala!

KITTY: Ederki esana! Orain nerekin ezkondu nai omendu alargun gelditu dalako. Gezurretan, zimaurretara jaurti nai nau.

GEORGE: Beste gezur bat ori ere! Bestek alarguntzeko ohea da.

BERNARD: Egi-egia. Entzun zaidazute.

KITTY: Ez! Eta berriro ikusiko etzaitudan lekura zoaz!

BERNARD: George, neri zor didazu bizia! Eskerrik ez dizkidatzu ematen?

GEORGE: Bizia! Zein bizia izaki! Emaztea eta nion maitasuna galdu arazita! Neretzat, zer sentidu du orain biziak eta azkatasunak! Obe nuen eriotza arkitu ba-nuen! Bai, zoaz, zoaz betirako, bañan lenen erabilli zazu nerekin eskuetan darrabilkizun izkillua! Il nazazu! Eta alaz ordainduko dezu zerbaitetan egin didazun kaltea».

KITTY: Ez, ori ez! Bere burua il dezala, nai ba-du! Bizi zindezke jatorrian, nagusi jauna! Bizirik aberriarentzat frutu onik asko eman ditzazkezu. Makal, maltzur eta alproja onek emango ez dituan bezelakoak!

BERNARD: Kitty, egiz ari nintzaizun...

KITTY: Bai ni ere! Zoaz betirako! Eta zure griña mantendu nai duen emazterik arkitzen ez ba-dezu, zedorrek pentsa zer egin...

- GEORGE: Jenny bezelako xinplerik ez du arkituko...
- BERNARD: Egia! Jakizue pentsatu detala zer egin!
(*Ateruntz abitzen da oraindik pistola eskuetan. Irtzen baño lenago atean jotzen dute*)
- KITTY: (Atea zabaldu ondoren) Alice degu! Sartu...
- ALICE: (Bernard irtetzen ikusi gaberik) George! George!
- GEORGE: Bañan, zer dezu? Zer gertatzen da!
- ALICE: Ikaragarria da! Oraintxe etorri da gabeko izparringia... Ikaragarria da!
- KITTY: Zer da ikaragarria?
- ALICE: Dakarkina! (Bernard bertan dagoala oarturik) Au ere emen al zan?
- KITTY: Etxetik oraintxe bidali degu. Alargundu egin omen da eta nitzaz ezkontzeko gogoz etorri da gezurti zar au.
- GEORGE: Gezurrarekin beste emakume bat galdu nai.
- ALICE: Egia da alargundu dala. Bañan egia gezurra baño txarra-
goa da. Bere emaztearen gorputza oraindik bero dagoa-
la onelako eskeaz datorrenarentzat asma zazute izen
egokia.
- KITTY: Ez det aorik zikindu nai...
- ALICE: Bere erruz emazterik gabe gelditu danaren etxera kontu
oietaz datorrenarentzat, izen txarrena eztegia litzake.
- GEORGE: Emazterik gabe? Zer diozu, Alice? Danok erotu bearrian
al zabiltz, edo zer?
- ALICE: Egia, George! Ziñez, orain alargundu zera izparringiak
dionez.
- GEORGE: (*Kolpe batez eskutatik izparringia kenduaz*) Ene, Jain-
koa! Zer da au? Zer gertatu da?
- ALICE: Irakurri.
- GEORGE: (*Itz larriz*) «Dublin'go gobernadorea il dute».
- KITTY: Gutxiena ori ajola zaigu.
- ALICE: Izenburua da ori. Jarrai dezala irakurtzen!
- GEORGE: «Bart, goizeko ordubietan «Munster Akeitetxean» Mr.
William Baker il dute. Berarekin bere maitale zan Sissy

O'Higgins ere. Iltzalea bere izenez Jenny Mac Swiney omen da, eta dirudinez zeloak ereindako gaiztakeria omen da, iltzalea len gobernadorearen maitalea izan eta zapuztu zuelako. Akeita-etxea leporaño betetzen zuten jendeak arriturik ikusi zuten nolaz bikotea tiroz josi zituen eta nolaz, gero, bere muiñetara eraman zuan eta bere burua il.»

KITTY: Ikaragarria da! Otzikarak datorzkit!

GEORGE: Ez naiz poztutzen, ez iñolaz. Bañan txarkeriak bere barruan izaten du sarri merezitako zigorra.

KITTY: Gizon onen odol otza! (*Bernard'engatik*) Nor ezkondu onekin?

GEORGE: Agian, beste Jenny bat arkitu al-ba-leza...

BERNARD: Ez det arkituko... (*abitzen da burua makur*) Ez det arkituko. (*Irtan bedi*)

ALICE: Ara emen griñen mende dagoenak zenbaterañoako kalteak egin dezakenaren agerpen bat.
(*Kanpoan tiro bat entzuten da*)

GEORGE: Tiroa! Orrek bere burua il du!

ALICE: Azkar, goazen!

KITTY: Ene!

(*Ateratzen dira, beriala itzuliaz*)

GEORGE: Orrenak egin du! Jaunak barkatu dakiola guzi-guzia!

ALICE: Negargarria!

GEORGE: Bai, negargarria guzia! Eriotz auek, nere azkatasun garratza, gure erriak darabilkin burruka, guzia...

ALICE: Konpondu eziñekoak dira eriotzak: Zure azkatasunaren garratza etorkizunak berekixa zerbait arindu du. Eta gañerantzekoak, erriak darabilkin burrukan sartzen zeradenian aaztu araziko dizkitzu.

GEORGE: Zuk dezu biotz! Zu bezelako emazte bat bear nuen eta bear det. Zea, biok orain libre geran ezkeroz...

ALICE: Eskarrikasko nitzaz dezun iritzi onarengatik. Bañan nere Patrick'eren oroitzapenez bizi nai det. Eta bera bizi za-

nean bezelaxe Irlanda'rengatik burrukatu. Ideala gauz aundia da...

GEORGE: Idealarekin emazte on bat!

ALICE: Gizaki batek engañatu gaitzake. Idealak ez. Ideal baten billa dabillenak, bere asmoak lortu edo ez lortu, ibiltze ortan arkitzen du poztasun aundiena. Ideal batengatik bizi nai det edozer gauz baño maiteagoa detalako.

GEORGE: Zure Patrick añako ba-zera, Alice.

ALICE: Ez dakit, bañan berea izango naiz bakarrik. George, emazterik nai ba-dezu ara emen Kitty. Ez du senar fusi-laturik...

GEORGE: Berak ere izango ditu eragozpenak...

KITTY: Ez nizuke ba-da ezetzik esango.

GEORGE: Orduan, alkarrekin...

KITTY: Blok alkarrekin, bai gauz ederra!

GEORGE: Senarra ez ote zenuke engañatuko?

KITTY: Ez orixel

GEORGE: Eta ez ziñake aberriatzaz aaztuko?

KITTY: Zein baño zein maiteago biotzean sartuta eramango nituzkea. Naiko biotz ba-det ortarako.

ALICE: Orduan laister zerate famili batean bildurik familia maitatuz batera, odol uztutzen ari dan gure Irlanda gaxo onen alde zintzo jokutzen...

AMAIERA